

TOTUUDEN YSTÄVÄT
Rekisteröity uskonnollinen yhdyskunta
Angervotie 4 F 59
00320 Helsinki

LAUSUNTO

17.12.1999

Opetusministeriö
PL 293
00171 Helsinki

Lausuntopyyntö 20.10.1999 Dnro 34/041/98

LAUSUNTO USKONNONVAPAUSSKOMITEAN VÄLIMIETINNÖSTÄ

Totuuden Ystävät on tutustunut mietintöön. Annamme siitä seuraavan lausunnon:

Komitean nimi ja uuden lain soveltamisala

Komitea otti nimekseen Uskonnonvapauskomitea. Tavoitteena on, että uuden lain soveltamisala olisi lähtökohdiltaan sama kuin nykyisen lain soveltamisala. Vaikka katsomuspoliittinen tilanne on muuttunut radikaalisti sitten vuoden 1923, käsittelyn ulkopuolelle on jätetty uskonnottomat maailman- ja elämäkatsomukset. Näiden katsomusten kannattajien määrä on paljon suurempi kuin kaikkien rekisteröityjen uskonnollisten yhdyskuntien yhteenlaskettu kannattajamäärä, kun Suomen evankelis-luterilaista kirkkoa ei lasketa mukaan. Uskontojen ja rekisteröityjen uskonnollisten yhdyskuntien erityisasemaa on vaikea perustella, mikäli kansalaisia tulee kohdella yhdenvertaisesti. Komitea ei mitenkään puutu tähän seikkaan. Se, että joissakin muissa maissa uskontojen saamat etu- ja erioikeudet ovat suurempia kuin Suomessa, ei kelpaa perusteluksi Suomen uskonnonvapauslainsäädäntöä uudistettaessa.

3. Voimassa olevan uskonnonvapauslain arviointia

Uskonnollisten yhdyskuntien järjestelmää tarvitaan siihen, että yhdyskuntiin kohdennetaan erilaisia velvollisuuksia ja oikeuksia kuin esimerkiksi aatteellisiin yhdistyksiin. Miksi yhdenvertaisuutta halutaan rikkoa tällä tavalla? Totuuden Ystävien mielestä uskonnollisten yhdyskuntien asemaa tulee muuttaa lähemmäksi aatteellisten yhdistysten asemaa. Tavoitteena tulee olla yhdyskuntien sulauttaminen aatteellisiin yhdistyksiin. Uskonnot ovat katsomusten eräs alaryhmä, eivätkä kaipaa mitään erityiskohtelua.

Uskonnonvapauslakiin kuulumattomien säännösten poistaminen uskonnonvapauslaista on oikea periaatelinja komitealta.

4. Uuden uskonnonvapautta koskevan lainsäädännön rakenne

Jos uudesta uskonnonvapauslaista saadaan lyhyt, tavallinen laki, joka korostaa yhdyskuntien autonomista asemaa, lopputulos voi olla tyydyttävä.

Vaikka rekisteröity uskonnollinen yhdyskunta säilytettäisiin omana oikeussubjektin muotona, tavoitteena tulee kuitenkin olla tällaisen muodon lakkauttaminen, ensi sijassa yhdenvertaisuussyistä.

5. Uusi uskonnonvapauslaki

5.2 Käsitteiden määrittely

5.2.1 Uskonnollinen yhdyskunta ja uskontokunta

Totuuden Ystävät kannattaa sitä, että käsite ”uskontokunta” korvataan käsitteellä ”uskonnollinen yhdyskunta” ja että myös valtiokirkot määritellään uskonnollisiksi yhdyskunniksi kuten nykyisinkin.

5.2.2 Uskonnon tunnustaminen ja harjoittaminen

Suhtaudumme epäilevästi yritykseen *määritellä* mitä *uskonnon tunnustamisella ja harjoittamisella* tarkoitetaan. Asia palautuu itse sen määrittelyyn mitä *uskonnolla* tarkoitetaan. Siitä vallitsee vahva erimielisyys. On suuri vaara, että tässä rajankäynnissä uskonnonvapautta ryhdytään rajoittamaan *määrittelemällä* jotkut katsomukset uskonnoiksi, toisia taas ei. Komitean sivulla 27 esittämä määritelmä on kehämääritelmä. On kyseenalaista asettaa kultti välttämättömäksi uskonnonharjoittamisen ehdoksi. Toisaalta on muita katsomuksia kuin uskontoja, joihin kuuluu kultti. Määritelmä tahtoo väistää kysymyksen uskonnosta kiinnittämällä huomion tunnustamis- ja harjoittamismuotoihin. Se ei kerro mitään siitä mikä on uskonnon suhde todellisuuteen. Myös kultti on määritelty epätarkoituksenmukaisella tavalla, yksinomaan uskonnolliseksi muotomenoksi.

Kannatamme nykyisen uskonnonvapauslain 1 §:n rajoituslausekkeen poistamista. Lauseke ei ole estänyt harjoittamasta uskontoja vastoin hyviä tapoja. Lakien rikkomista vastaan on erikseen rikoslaki.

5.3 Jäsenyys uskonnollisessa yhdyskunnassa

5.3.1 Mahdollisuus kuulua samanaikaisesti useampaan uskonnolliseen yhdyskuntaan

Kannatamme esitystä. Myös esityksen perustelut ovat hyvät.

5.3.2 Lapsen uskonnollisen aseman määräytyminen

Komitea ei lainkaan pohdi sitä miksi alaikäisiä lapsia yleensä tulisi liittää rekisteröityjen uskonnollisten yhdyskuntien jäseniksi.

Huoltajan oikeus päättää lapsen uskonnollisesta asemasta

Mikäli lapsen huoltajat kuuluvat eri yhdyskuntiin tai jompikumpi heistä ei kuulu mihinkään yhdyskuntaan, huoltajien tulee voida sopia mihin yhdyskuntaan, jos mihinkään, lapsi merkitään. Elleivät lapsen huoltajat pääse sopimukseen siitä mihin yhdyskuntaan lapsi merkitään, älköön lasta merkittäkö minkään yhdyskunnan jäseneksi.

Jälkimmäinen säädös lisää huoltajien neuvotteluhallukkuutta eikä anna etusijaa lapsen äidille. Sen vuoksi se on parempi ehdotus kuin komitean ehdotus.

Lapsen oikeus päättää uskonnollisesta asemastaan

Kannatamme komitean ehdotusta, jonka mukaan 12 vuotta täyttänyt lapsi seuraisi huoltajaansa tämän erotessa uskonnollisesta yhdyskunnasta tai liittyessä siihen vain, jos lapsi antaa siihen suostumuksensa.

15 vuotta täyttäneellä lapsella tulisi olla itsenäinen oikeus päättää uskonnollisesta asemastaan.

5.3.3 Täysi-ikäisen jäsenyys uskonnollisessa yhdyskunnassa

Uskonnolliseen yhdyskuntaan liittyminen

Kannatamme sitä, että yhdyskuntaan liittymisen edellytysten tulisi olla yhdyskunnan itsensä määrättävissä.

Uskonnollisesta yhdyskunnasta eroaminen

Henkilökohtainen eroaminen

Eroaminen tulee voida hoitaa lähettämällä asiasta kahden todistajan allekirjoittama ilmoitus väestörekisterin pitäjälle. Niin ikään eroaminen tulee voida hoitaa sähköisesti tietoverkon avulla nyt kun sähköinen allekirjoitus on saatu.

Eroamiseen liittyvä harkinta-aika

Kannatamme sitä, että uskonnollisesta yhdyskunnasta eroaminen tapahtuu harkitusti, jolloin harkinta-aika edeltää päätöksentekoa. Päätöksenteon jälkeen ajoittuva ”harkinta-aika” tulee poistaa tarpeettomana.

5.4 Rekisteröityjen uskonnollisten yhdyskuntien sääntely

5.4.1. Rekisteröity uskonnollinen yhdyskunta itsenäisenä oikeussubjektina

Tavoitteena tulee olla rekisteröidyn uskonnollisen yhdyskunnan lakkauttaminen erityisenä oikeussubjektin muotona. Vasta sen jälkeen on mielekästä käynnistää keskustelu uskonnollisten yhteisöjen tasa-arvoisesta kohtelusta. Totuuden Ystäville tämä ei vielä riitä. Valtion tulisi kohdella tasa-arvoisesti myös muita katsomusyhteisöjä.

5.4.2. Uskonnollisen yhdyskunnan perustaminen ja rekisteröiminen

Katsomme, että nykyinen 20 henkilön vähimmäismäärä on täysin riittävä rekisteröidyn uskonnollisen yhdyskunnan perustamiseen. Lainsäädäntöä on kehitettävä siten, että perustajat todella liittyvät yhdyskunnan jäseniksi. Tapahtuneet väärinkäytökset, joita on ollut viime vuosina useita, on estettävä.

Rekisteröityjen uskonnollisten yhdyskuntien poistamiseen yhdyskuntien rekisteristä, mikäli se yleensä on tarpeellista, tulee soveltaa samantapaista menettelyä kuin sovellettiin rekisteröityjen yhdistysten poistamiseen yhdistysrekisteristä. Ellei viranomaiselle ole tullut

esimerkiksi 30 vuoteen yhtään ilmoitusta yhdyskunnasta eikä yhdyskunnalla enää tiedetä olevan yhtään jäsentä, estettä yhdyskunnan poistamiselle rekisteristä ei ole sen jälkeen, kun viranomaisena on vielä virallisesti ilmoittanut rekisteristä poistamisuhkasta.

Emme kannata uuden toimielimen perustamista arvioimaan rekisteröidyiksi uskonnollisiksi yhdyskunniksi hakevien yhteisöjen kelpoisuutta. Käytäntö osoittaa, että tällainen toimielin olisi valtakirkkojen työkalu toisuskoisten syrjimiseksi ja kilpailun rajoittamiseksi uskontojen markkinoilla. Mitä suuremmaksi valtio antaa eriarvoisuuden kasvaa rekisteröityjen uskonnollisten yhdyskuntien ja muiden katsomusyhteisöjen välillä, sitä varmemmin riitoja syntyy hyväksymisprosessin osalta.

5.4.4. Rekisteröidyn uskonnollisen yhdyskunnan hallitus

Yhdistyslain tausta-ajatuksena on kansanvaltaisuuden ideaali. Totuuden Ystävät tietävät, ettei tämä ole monille uskonnoille tärkeää. Jotkut uskonnot ovat jopa teokraattisen tai diktatorisen hallintomallin kannalla. Sen vuoksi emme vastusta sitä, että rekisteröidyn uskonnollisen yhdyskunnan hallituksen jäsenenä voi olla vain yksi henkilö.

Tällainen käytäntö voi samalla olla valtiota halveksivan uskonkäsityksen ilmaus. Yhdyskunta toteuttaa minimaalisesti valtion vaatimuksia. Tämäkin kuuluu uskonnonvapauteen.

5.4.5. Rekisteröidyn uskonnollisen yhdyskunnan tarkastaminen ja kiinteistön omistaminen

Opetusministeriön oikeus tarkastuttaa uskonnollisia yhdyskuntia

Kannatamme komitean ehdotuksia.

Uskonnollisen yhdyskunnan mahdollisuus hankkia ja omistaa kiinteistöjä

Kannatamme komitean ehdotusta.

Rekisteröidyn uskonnollisen yhdyskunnan jäsenmaksujen periminen ulosotossa

Kannatamme komitean ehdotusta.

5.4.7. Yhdyskuntajärjestyksen julkaiseminen säädöskokoelmassa

Kannatamme komitean ehdotusta.

6. Hautaustoimilaki

Komitea kirjoittaa, että hautasijasta tehtävä merkintä kiinteistörekisteriin olisi tarpeellinen kertomatta minkä tähden.

Kannatamme tuhkan sijoitusvapautta, koska siitä on saatu hyviä kokemuksia jo noin viiden vuoden ajalta.

Evankelis-luterilaisen kirkon hautausmaalta muulle kuin tähän yhdyskuntaan kuuluneelle vainajalle luovutetun hautasijan taksaa ei aina ole voitu pitää kohtuullisena. Taksat voivat olla hämmästyttävän korkeita. Asiaan tulisi saada parannusta jollakin tavalla, koska seurakunnat eivät itse ymmärrä mikä on kohtuullista.

Hautausmaiden osalta peruspalvelun tarjoajana tulisi olla kunta. Tällöin evankelis-luterilaisilta seurakunnilta pitäisi poistaa velvollisuus myydä hautasijoja muihin yhdyskuntiin kuuluneille.

Hautausoimilain säätäminen on varsin aiheellista. Uudistuvan hautausoimilainsäännön tulisi kuitenkin koskea myös valtiokirkkojen hautaustointa. Käytännön ongelmat ja väärinkäytökset ovat kasautuneet juuri näille hautausmaille ja jatkuneet koko itsenäisyyden ajan.

7. Uskonnon opetus

Vastustamme ajatusta, että elämäkatsomustiedon opetusta voitaisiin antaa uskonnolliseen yhdyskuntaan kuuluville oppilaille. Oppiaine on perustettu ja suunniteltu uskontokuntiin kuulumattomille ja uskonnottomille oppilaille. Sen opetus alkoi elokuussa 1985. Sekaopetusryhmistä on valtavasti kielteisiä kokemuksia tätä edeltävältä ajalta eikä siihen ole syytä palata.

On myös selvää, että "huoltajan tekemä luotettavana pidettävä ilmoitus lapsen uskontokunnasta" voi osoittautua epäluotettavaksi ja vilpilliseksi. Komiteakin kirjoittaa toisaalla (sivu 25) asiaan liittyen: "... kuuluminen uskontokuntaan ei voine perustua vain henkilön omaan ilmoitukseen siitä." Tällaista ei siis voida hyväksyä riittäväksi näytöksi uskontokuntaan kuulumisesta.

Lähtökohtaisesti Totuuden Ystävät on sitä mieltä, että tietoja siitä kuuluuko henkilö uskonnolliseen yhdyskuntaan vai ei, ei tule tallettaa väestötietojärjestelmään. Asia tulee jättää asianomaisten henkilöiden ja yhdyskuntien väliseksi asiaksi. Niin kauan kuin tietoja kuitenkin talletetaan, ne ovat koulujenkin saatavissa vaivattomasti ja oppilaan uskontokunta voidaan luotettavasti tarkistaa.

Kunnioitavasti

Kalevi Korppi
Esimies